

AVRUPA RESİM SANATINDA DİNÎ TEMALİ RESİMLERDE DOĞULU FİĞÜRLER

SAVÇIN, E. Begüm
TÜRKİYE/TURÇIA

ÖZET

Bu bildiri kapsamında, 16.yüzyıl'dan 19.yüzyıl'a kadar olan dönem içerisinde Avrupa Resim Sanatında yapılan dinî temalı resimlerde doğulu figürlerin seçilmiş örnekleri üzerinden incelenerek sunulması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, kültürel ilişkilerin dine etkileri araştırılarak sosyal ilişkilerde toplumların birbirlerine bakış açıları gözlemlenecektir.

Sonuç olarak, geçmişten günümüze hem sosyal hem kültürel ilişkilerde Avrupa Resim Sanatında dinî temalı resimlerin toplumlara etkisi ve bu resimlerde yer alan doğulu figürlerin kimlikleriyle birlikte, kompozisyon içerisinde konumlandırılmaları araştırılarak sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa resmi, din, doğulu figürler, dinî tema, kompozisyon, resim.

ABSTRACT

Eastern Figures in European Paintings with Religious Motifs

The purpose of this paper is to analyse and present a selection of religion themed European paintings with eastern figures painted from 16th to 19th century.

In accordance with the purpose of the paper, the effects of cultural relations on religion and the communities' perspective in social relations will be examined.

In conclusion, both in social and cultural relations from past to present, the social effects of religious motifs and the eastern figures' identities and their positions in compositions in the paintings will be examined and presented.

Key Words: European paintings, religion, eastern figures, religion themed, compositions, paintings.

Rönesans Avrupası'nda Türk Kavramının Oluşumu ve Türklere Bakış

Haçlı seferleri ile Avrupa'nın siyaset ve fikir hayatına giren ve I. Muradın (1359-1389) başkenti Bursa'dan Edirne'ye taşınması ile (1361) Avrupa yakasına yerleşen "Türk"ün dehşet veren hayali, uzun süre kalkmamak üzere Avrupa'nın üzerine çökmüş, Hıristiyan dünyası, XV. yüzyıldan sonra, giderek büyüyen bu gücün her hareketini gözlemlemeye başlamıştı.¹ Bizans, 1071 yılında hem Türklere hem de Batı'dan gelecek olan iki felaketin, Malazgirt yenilgisinin ve İtalya'nın Norman istilalarıyla düşmesinin arifesinde, büyük bir ideolojik değişim yaşamış, teokratik bir devletken, seçilmiş olarak gördüğü toprağın savunmasına geçmiştir. Bu toprak dokunulmazdır; çünkü gerçek din yani Ortodoksluk sadece burada hüküm sürmektedir. Bizans, aradan geçen süre içerisinde son evresine gelmiştir. İslamiyet'in meşru olduğunu kabul edip bir dünya imparatorluğu olma hevesinden vazgeçmesiyle iki imparatorluk arasında bir güç dengesi kurulmuştur. Ancak, Latin ve Müslüman rakiplerinden çok daha zayıf bir konuma düşen Bizans, dördüncü haçlı seferinden sonra parçalanmanın eşiğine gelmiştir. İmparatorluğu yeniden kurabilmek için Latinler, Bulgarlar ve Sırlarla savaşmak zorunda kalmışlardır. Onları yenebilmesi ise, Türklere olan mevcut durumu koruması, hatta onlarla etkin bir ittifaka girmesini gerektirmiştir. Bizans'taki Latin düşmanlığına ve Müslümanlarla kurulan ittifaka örnek olarak 1204'teki saldırıdan kısa bir süre önce meydana gelen bir başka olayı gösterebiliriz. İstanbul'daki Pizalılar, Venedikliler ve Flamanlar, İmparatorluğun yüzyıllardır dokunmadığı iki camiden birine saldırınca, "Romalıları" kendiliklerinden Müslümanların yardımına koşarlar.² Kentin ele geçirilişinden sonra da, halkın Batılı düşmanlara karşı Müslümanlarla birlik olma eğilimiyle, en büyük tehlikenin Batılılardan geldiği, onların Müslümanlardan daha kötü olduğu yolundaki resmî öğreti arasında dikkat çekici bir uyum belirir. Niketas kitabında, *1187'de Kudüs'ü alan Salaheddin Eyyubi'nin merhametli davranışlarıyla, 1204'te İstanbul'u işgal eden Latinlerin korkunç zulümlerini karşılaştırınca, bundan böyle Bizans için Türklere ittifak yapmanın gereklilikten öte bir zorunluluk olduğunu, Ortodoksluğun varlığını ancak bu şekilde sürdürebileceğini söylüyor.*

¹ Reyhanlı, Tülay, (1983), "İngiliz Gezginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul'da Hayat". Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (1), 7.

² Ducellier, Alain (2005), "Rönesansın Serüveni". Nurettin Pirim (ed.) On Üçüncü Yüzyıldan On Altıncı Yüzyıla Kadar Bizanslılar ve Türklere: Dünyanın Paylaşılmasından İmparatorluğun Yeniden Kuruluşuna. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 262 (dipnot [7])

Bizans, bir yandan Türklerden vazgeçmesinin olanaksız olduğunu bilmekte, bir yandan da onlardan hala korkmaktadır. Latinler birinci haçlı seferi sırasında Türklerle savaşıma iddiasında bulunan bu devletin onlarla bu kadar yakın ilişkide olmasına hatta paralı asker olarak çok sayıda Türk bulundurmasını anlayamamışlardır. Bizans'ın İznik'teki Türk garnizonuyla anlaşma yaparak kentin teslimini sağlayacak ve soydaşlarından geri alınan bu kente önce Türk kuvvetlerini sokacak kadar ileri gitmesine şaşırılmışlardır.³

Aradan geçen zaman içerisinde Türkler hızla güçlenmiş ve XIV. yüzyıldan itibaren Bizans toplumu tümüyle Türkler karşısında pes etmişti ve bütün çabalara rağmen, İstanbul'un Türklerin eline düşmesiyle Avrupa'nın yıllardan beri süregelen korkulu düşü gerçeğe dönüşmüştü. Fatih Sultan Mehmet'in ünü uzak ülkelere kadar yayılmıştı. Bizans'ın düşmesi, Avrupa ve İslam arasındaki Seddi kaldırmış, doğu Akdeniz ve Baharat yolu Türklerin egemenliğine geçmişti. Bir yandan yeni haçlı seferleri ve Hindistan'a gitmek için yeni yollar aranırken, fetihten hemen sonra Edirne sarayı, sultana tebriklerini sunmaya gelen Hıristiyan ülkelerinin elçileri ile dolmuştu.⁴

Eskiçağ düşüncesine göre kültür ve uygarlık birbirinden ayrı düşünülemez; öyleyse Türklerin bilgili olduğunu kabul etmek demek, uygar olduklarını da kabul etmek demektir. Müslüman Doğu kültürünün Bizans'inkinden daha üstün olabileceği düşüncesiyle birlikte, XIV. yüzyıl başlarında müthiş bir hayranlık ortaya çıkmış⁵, din ve siyaset propagandası amacı ile türlü biçimlerde kullanılan "Türk" kavramı, sanattaki anlatım biçimini, resim, şenlik, geçit alayları ve modada bulmuştur.⁶ Bunun en güzel örneği, İstanbul'daki Kariye Camii dehlizinde yer alan bir portredir. 1315 yılı civarında yapılan bu portre Theodoros Metokhites'i bağış yaparken betimler.⁷

Batı, özellikle İtalyan sanatçıları, bu devirde esinlenmek için gözlerini,

³ Ducellier, Alain (2005), "Rönesanın Serüveni". Nurettin Pirim (ed.) On Üçüncü Yüzyıldan On Altıncı Yüzyıla Kadar Bizanslılar ve Türkler: Dünyanın Paylaşılmasından İmparatorluğun Yeniden Kuruluşuna. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 260-261-262.

⁴ Reyhanlı, Tülay, (1983), "İngiliz Gezginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul'da Hayat". Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (1), 7.

⁵ Ducellier, Alain (2005), "Rönesanın Serüveni". Nurettin Pirim (ed.) On Üçüncü Yüzyıldan On Altıncı Yüzyıla Kadar Bizanslılar ve Türkler: Dünyanın Paylaşılmasından İmparatorluğun Yeniden Kuruluşuna. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 272.

⁶ Reyhanlı, Tülay, (1983), "İngiliz Gezginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul'da Hayat". Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (1), 7.

⁷ Ducellier, Alain (2005), "Rönesanın Serüveni". Nurettin Pirim (ed.) On Üçüncü Yüzyıldan On Altıncı Yüzyıla Kadar Bizanslılar ve Türkler: Dünyanın Paylaşılmasından İmparatorluğun Yeniden Kuruluşuna. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 274.

çok gerilerde kalan Romalıların dünyasına en yakın olarak düşündükleri Bizans'a çevirmektedirler. Bizans'ın doğu ile yakın ilişkisi sonucu, doğu etkileri Bizans yolu ile Batı sanatına yansımaktaydı. "Türk" kavramının simgesi olarak Avrupa sanatına geçen giysi, XIV. yüzyıldan başlayarak resimlerde yerini almaya başladı.

Alain Ducellier'e göre; *XV. ve XVI. yüzyıl İtalyan ressamaları, bir Ortodoks ülkesinde geçtiği düşünülen bu sahneleri yapıtlarında canlandırırken yanılmamışlardır. Eleştirilere neden olan bu moda yabancı bir kültürün yavaş yavaş özümsemesinden başka bir şey değildir. Zaten uzun zamandan beri Grekçe bilen birçok Türk vardır; çok sayıda Bizanslı da hiç gocunmadan Türkçe öğrenmektedir. Bu Bizanslıların benimsedikleri yeni yaşam tarzı, belki de haklı olarak, onların düşman saflarına geçtiğini düşünen yurttaşlarını üzmektedir. Bir kültürün ve dilin korunmasına yönelik bu kaygıyı, Türklerin yönetimi altındaki Bizans'ın en az düzeyde de olsa kendi eğitimini, dolayısıyla öz bilincini yaşatabilmesinin güvencesi olduğu için dikkate almak gerekir. Türkleşme, yükselmenin yolu haline gelmeden önce seçkinler, arasında moda olmuş, alt tabakalarda kaçınılmaz olarak bu modadan etkilenmiştir.*

Artık Türklerin uygar ve kültürlü insanlar olduklarını kabul ettikten sonra, dinlerini değiştirebileceklerini düşünmeye başlayanlar da yine aydın çevrelerdir. Bu olasılığın gerçekleşmesi için klasik Bizans dönemindeki gibi bir devlet politikası gütmek gereksizdir; çünkü bu aydınlara göre Türkler, Hıristiyanlığı öğrenince doğal olarak benimseyeceklerdir. Bu nedenle Kantakuzenos bir tartışmaya girmeyi reddetmiş, bunun yerine sadece Hıristiyan öğretisini tanutmayı yeğlemiştir; zira Müslümanların İslamiyet'i seçmelerinin tek nedeninin Hıristiyanlık hakkında hiçbir şey bilmemeleri olduğuna inanır.⁸

Birçok tören, alay resimlerinde görülen doğu giysileri İtalya'dan başka, Fransa ve Hollanda'da modayı etkilemiş, turban, taç, takke giymek yaygınlaşmıştı.⁹

Tülay Reyhanlı, "İngiliz Gezginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul'da Hayat" isimli yazdığı kitapta, notlar bölümünde şöyle demiştir; *'İngiltere'de Türk giysilerinin saray çevrelerinde giyildiğine tanık olmaktayız. Bunun izlenebilen en erken örneği, VIII. Henry'nin 1510'da Westminster'de*

⁸ Ducellier, Alain (2005), "Rönesanın Serüveni". Nurettin Pirim (ed.) On Üçüncü Yüzyıldan On Altıncı Yüzyıla Kadar Bizanslılar ve Türkler: Dünyanın Paylaşılmasından İmparatorluğun Yeniden Kuruluşuna. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 272.

⁹ Reyhanlı, Tülay, (1983), "İngiliz Gezginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul'da Hayat". Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (1), 7.

düzenlenen bir törene, Essex kontu ile birlikte, bellerinde eğri kılıçları, başlarında türbanları ve renkli Türk giysileriyle gelmeleridir.¹⁰ 1554–55 yıllarında, Kraliçe Mary'nin sarayında yapılan bir tören için, pek çok Türk giyim kuşama hazırlanmış, Türk kadınlarını temsil edenler için, çerçevelerle desteklenen büyük türbanlar, gül ve midye kabuğu desenli, altın simli, kırmızı renkli kumaşlardan uzun Türk giysileri dikilmişti. Türk yayları, sadaklar, altın püsküller, kuşaklar hazırlanan giysiler arasındadır. Türk kadınlarının da temsil edildiği törende, bunların mitolojik Roma-Yunan Tanrıçaları ile karıştırıldıkları görülür. Bu giysileri hazırlayanların adları, Peter Ffleyngge, Leonard Maskoe, John Browne, Arnold the painter'dır.^{11, 12, 13}

Tülay Reyhanlı yine aynı kitabında Seyahatnamelerin düşünceye katkısı ve belgesel önemleri başlığı altında Batı'daki "Türk" kavramına şöyle değinmiştir: 'Yavaş yavaş gerekli bir biçim alan "Türk" kavramı, bir başka yayılma imkânını edebiyatta bulmuştur. İstanbul'un fethi ile İtalya'ya daha önceden başlayan Bizanslı göçü birden yoğunlaşmış, İtalyanlar Romalıların dünyasına en yakın olarak düşündükleri Bizanslıları yakından tanımak fırsatını bulmuşlardı. Aralarında değerli bilgin ve tarihçilerinde bulunduğu bu göçmenler, tek taraflı anlattıkları hikâyelerle, Avrupa'nın Türkler hakkındaki ön yargılarını körüklediler. Bunlar, Türklerin elinde tutsak bulunan yakınları için para toplamak üzere İngiltere'ye kadar gitmişlerdi.¹⁴ Fakat Hıristiyan ülkelerle Osmanlılar arasındaki diplomatik ilişkiler başladıktan sonra, İstanbul'a özellikle diplomatik veyahut ticari bir görevle gelenler, ülkelerine dönünce, hatıratlarını yazarak, "Türk"ün, kendilerince "zulüm ve gaddarlık" simgesi olarak bilinen kavramına yeni bir katkıda bulundular. Tümüyle önyargıya dayanan fikirler dışında, devletin gerçek kimliğini, askeri gücünü, devlet idaresini öğrenmek için uyanan merakın ürünü olan bu eserler, "seyahatname edebiyatı" olarak adlandırılabilen bir edebiyat türünün en çekici örneklerini oluşturmaktadır. Devlet ve toplum düzenine eleştirci bir gözle eğilen bu gezginler grubunun yazdıkları, artış Türk toplumunu gülünç göstermek ve alay etmek için yazılanlardan farklıdır. Yaşadıkları tarihi olayları, törenleri, halkın günlük yaşantısını, giyim-kuşamlarını, anıtları, kendi kültürüne yabancı bir ortamda gördükleri bütün yenilikleri, resimci bir dille anlatırlar. Bunların hemen hepsinin üzerinde durduğu ortak konular,

¹⁰ Chew, The Crescent and the Rose, 454-455.

¹¹ A.Feuillerat, Documents relating to the revels at court, s, 172-175, 181-186 .

¹² P. Cunningham, Extracts from the Accounts of the revels s, 20-21, 131.

¹³ E. Welsford, The Court Masque (saray maskeli baloları için bak).

¹⁴ Chew, The Crescent and the Rose, 135-138.

Türk ordusunun düzeni, harp disiplini, sınıf farkı gözetmeden, yeteneklere dayanan terfi sistemi, törenlerde, ordugâhta, sarayda görülen disiplin ve düzen, din hoşgörüsü, halkın sade yaşantısı ve temizliği üzerinedir. Öncülüğünü İtalyan, Fransız ve Hollandaluların yaptıkları seyahatname edebiyatı yanında, Türkleri tanımlamak için resim de en önemli araç olmuştur. İstanbul'a gelip Türklerin günlük yaşantılarını, saray ve halk giysilerini, hatta padişahların portrelerini çizen, adları bilinmeyen bir grup sanatçı daha vardır ki, bunların çizdikleri desenler, ülkelerine dönüşte bağımsız albümler halinde toplanmış ve bazıları da zamanın ünlü gravür ustaları ve ressamları tarafından kullanılmıştır. XV. yüzyıldan başlayarak, Osmanlı Devleti ve Türkler hakkında, çok zengin bir seyahatname edebiyatı ile birlikte bu tip resimlerin muntazaman yapıldıklarını görüyoruz. İngiltere'nin Osmanlılarla ilişkisi, diğer Avrupa ülkelerinden daha geç başlamışsa da, XV. yüzyıldan itibaren, bu konularda birtakım Avrupa kaynak eserlerinin çevirilerinin yapıldığını harita denemelerine girildiğini, Avrupa kaynaklarından yararlanılarak Türk tiplerinin, giyim-kuşamlarının, padişah portrelerinin yapıldığına tanık olmaktadır.

Avrupa Resim Sanatında Dinî Temalı Resimler

İnceleyeceğimiz ilk resimde, arkada bulunan figürün Türk kıyafeti giymiş olması ve elinde tuttuğu Türklere ait olan, Türk parfüm şişesinin bulunması nedeniyle önemlidir. Müneccim Krallar, Üç Kralın Ziyareti ya da Yıldız bilimcilerin Ziyareti olarak isimlendirilen resimlerden biri olan bu resmin teması, İncil Matta2'de-Yıldızbilimcilerin Ziyareti başlığı

MÜNECCİM KRALLAR

altında şöyledir; 2¹⁻²İsa'nın Kral Hirodes¹⁵ devrinde Yahudiye'nin¹⁶ Beytlehem Kentinde doğmasından sonra bazı yıldızbilimciler doğudan Yeruslaim'e¹⁷ gelip şöyle dediler: "Yahudilerin Kralı olarak doğan çocuk nerede? Doğuda O'nun yıldızını gördük^a ve O'na tapınmaya geldik."

³ Kral Hirodes bunu duyunca kendiside bütün Yeruslaim halkı da tedirgin oldu.

⁴ Bütün başkahinleri ve halkın din bilginlerini¹⁸ toplayarak onlara Mesih'in nerede doğacağını sordu.

⁵ "Yahudiye'nin Beytlehem Kent'inde" dediler. Çünkü peygamber aracılığıyla şöyle yazılmıştır:

⁶ "Ey sen, Yahuda'daki Beytlehem,
Yahuda önderleri arasında hiç de en önemsizi değilsin!
Çünkü halkım İsrail'i güdecek önder
Senden çıkacak."

⁷ Bunun üzere Hirodes yıldızbilimcileri gizlice çağırıp onlardan yıldızın görüldüğü anı tam olarak öğrendi.

⁸ "Gidin, çocuğu dikkatle arayın, bulunca bana haber verin, bende gelip O'na tapınayım." diyerek onları Beytlehem'e gönderdi.

⁹ Yıldızbilimciler, kralı dinledikten sonra yola çıktılar. Doğu'da^b görmüş oldukları yıldız onlara yol gösteriyordu, çocuğun bulunduğu yerin üzerine varınca durdu.

¹⁰ Yıldızı gördüklerinde olağanüstü bir sevinç duydular.

¹¹ "Eve girip çocuğun annesi Meryemle birlikte görünce yere kapanarak O'na tapındılar. Hazineslerini açıp O'na armağan olarak altın, günnük ve mür¹⁹ sundular.

¹² Sonra gördükleri bir düşte Hirodes'in yanına dönmeleri için uyarılınca ülkelerine başka yoldan döndüler.²⁰

¹⁵ Hirodes; Hirodes yeni antlaşmada beş ayrı kişinin adıdır.

1. İ. Ö 40 ile 4 yıl arası Filistin Roma adına yöneten Büyük Hirodes, Büyük Hirodes'in üç oğlu'nun

adı:Hirodes Arhelas, Hirodes Antipa ve Filipus,

2. Hirodes Arhelas'ın kötü yönetiminden dolayı Yahudiye ve Samiriye'nin yönetimi daha sonra bir Roma valisine verildi.

3. Tetrarhis (bölge kralı; Roma adına küçük bir bölge üzerinde yetkili kılınan krala verilen özel bir unvan) Hirodes diye bilinen Hirodes Antipa, peygamber Yahya'yı tutuklatıp öldürttü, İsa Mesih'i yargılamak üzere Pontius Pilatus'a gönderdi.

4. Büyük Hirodes'in torunlarından Kral I.Hirodes Agrippa

5. I.Hirodes Agrippa'nın oğlu II. Hirodes Agrippa.

¹⁶ Yahudiye; 1) Roma İmparatorluğu zamanında Filistin'in güney kısmından oluşan eyalet; 2) Bu eyaletle birlikte Yahudiler'in çok sayıda bulunduğu komşu eyaletlerin topraklarının tümü.

¹⁷ Yeruslaim; Bugünkü Kudüs; Kutsa Kitapta Şalem, Davut Kenti, Siyon*(kurulduğu tepelerden biri olan "siyon" sözcüğü, mecazi anlamda Tanrı'nın konutu, Tanrı'nın halkı demektir. Siyon kızı ise; yeruslaim halkı demektir.) kutsal kent, Ariel, diye de geçer. Yeruslaim kızı ise; yeruslaim halkı anlamına gelir.

^a2:1-2 "Doğu'da O'nun yıldızını gördük" ya da "O'nun yıldızının doğuşunu gördük".

¹⁸ Din Bilginleri; Yeni Antlaşmada, Kutsal Yazıları kopya etmek, yorumlamak ve öğretmekle uğraşan Yahudi din adamları.

^b2:9 "Doğu'da" ya da "Doğuşunu".

¹⁹ Mür; İlaç ve parfüm olarak kullanılan değerli ve hoş kokulu bir yağ.

²⁰ İncil,Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Matta 2 (5)

İtalyan ressam olan Andrea Mantegna 1495–1505 tarihleri arasında yaptığı bu resimde, üç kral İsa'yı ziyaret ediyor. İsa'da onları kutsuyor. İsa, Meryem'in ve Yusuf'un kafasında haleler var ve basit kıyafetler giymektedirler. Krallar İsa egzotik pahalı kıyafetler giymektedirler. En öndeki sakallı figürün elindeki nadir bulunan porselen çini kâse içinde altın paralar var. Siyah sakallı, takkeli figürün elinde Türk parfüm şişesi, en sağdaki Baltazar'ın elinde ise; adateden yapılmış bir kapaklı kâse var. Mantegna'nın bu kompozisyon kurgusunda, tüm figürleri dar alana sıkıştırması, Antik Roma sanatını incelemesi ve oradan etkilenmesindedir. Arkadaki düz fon ve detaylar dikkati İsa'nın üzerine vermek için yapılmıştır.²¹

İncil'in yalnızca birkaç satırında yer alan Müneccim Krallar, Batı'nın resim sanatını derinden etkilemiş ve Müneccimlerin Tapınması adını taşıyan birçok resim ve mozaik yapılmıştır. Leonardo da Vinci, Botticelli, Rubens, Gentile da Fabriano gibi ünlü ressamların tablolarının yanı sıra Kariye Müzesi'nde de Müneccimlerin Tapınması adlı bir mozaik bulunmaktadır.

Vincenzo Foppa 1456-1515

Peter Paul Rubens 1626-29

²¹ Adoration of the Magi <http://www.getty.edu/art/gettyguide/artObjectDetails?artobj=900>

Bartolome Esteban Murillo

Cristóbal de Villalpando 1683

Bartholomaeus Spranger

Carlo Dolci 1616 - 1686

Jacopo Bassano

Rembrandt

Askerlerin İsa'yı Aşağılaması

Bosch'a ait olan diğer bir resimde Askerlerin İsa'yı Aşağılaması başlığı altında, yapılan kompozisyonda, askerlerden sol üst köşede bulunan ve elinde dikenli taç olan figürü doğulu kıyafetler içerisinde görmekteyiz.

Hieronymus Bosch

Askerlerin İsa'yı Aşağılaması; Matta 27, deki bölüm: ²⁷Sonra valinin askerleri İsa'yı vali konağına götürüp bütün taburu başına topladılar. ²⁸O'nu soyup üzerine kırmızı bir kaftan geçirdiler. ²⁹Dikenden bir taç örüp başına koydular, sağ eline bir kamış tutturdular. Önünde diz çöküp,

“*Selam, ey Yahudilerin Kralı!*” diyerek O’nunla alay ettiler. ³⁰Üzerine tükürdüler, kamışı alıp başına vurdular. ³¹O’nunla böyle alay ettikten sonra kaftanı üzerinden çıkarıp kendi giysilerini giydirdiler ve çarmıha germeye götürdüler.²²

Markos 15’teki bölüm: ¹⁶Askerler İsa’yı Pretorium denilen vali konağına götürüp bütün taburu topladılar. ¹⁷O’na mor bir giysi giydirdiler, dikenden bir taç örüp başına geçirdiler. ¹⁸“*Selam, ey Yahudiler’in Kralı!*” diyerek O’nu selamlamaya başladılar.¹⁹ Başına bir kamışla vuruyor, üzerine tükürüyor, diz çöküp önünde yere kapanıyorlardı. ²⁰O’nunla böyle alay ettikten sonra mor giysiyi üzerinden çıkarıp kendi giysilerini giydirdiler ve çarmıha germek üzere O’nu dışarı götürdüler.²³

İsa Çarmıha Geriliyor

Boccacio Boccacino’nun 1501 civarlarında yapmış olduğu kompozisyonda, İsa’yı, Meryem’i kutsal kadınları ve Aziz John’u göstermektedir. Resim 16.yy erken dönemlerinde kremona domeniko kilisesinde bulunmuştur. En uzak soldaki figürün ressamın kendi portresi olabilir.²⁴

Boccaccio Boccacino 1501 civarı

İncil–Luka 23’te– İsa Çarmıha Geriliyor başlığı altında şöyledir; ²⁶Askerler İsa’yı götürürken, kırdan gelmekte olan Simun adında Kirineli

²² İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Matta 27 (62).

²³ İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Markos 15 (104).

²⁴ Christ Carrying The Cross and the Virgin Mary Swooning, http://www.nationalgalleryimages.co.uk/search.aspx?q=Virgin_Mary&frm=1.

bir adamı yakaladılar, çarmıhı sırtına yükleyip İsa'nın arkasından yürüttüler. ²⁷Büyük bir halk topluluğu da İsa'nın ardından gidiyordu. Aralarında İsa için dövünüp ağıt yakan kadınlar vardı. ²⁸İsa bu kadınlara dönerek, "Ey Yerusâlim kızları, benim için ağlamayın." dedi. "Kendiniz ve çocuklarınız için ağlayın. ²⁹Çünkü öyle günler gelecek ki, 'Kısır kadınlara, hiç doğurmamış rahimlere, emzirmemiş memelere ne mutlu!' diyecekler. ³⁰O zaman dağlara, 'Üzerimize düşün!' ve tepelere, 'Bizi örtün!' diyecekler. ³¹Çünkü yaş ağaca böyle yaparlarsa, kuruya neler olacaktır?"

³²İsa'yla birlikte idam edilmek üzere ayrıca iki suçluda götürülüyordu.

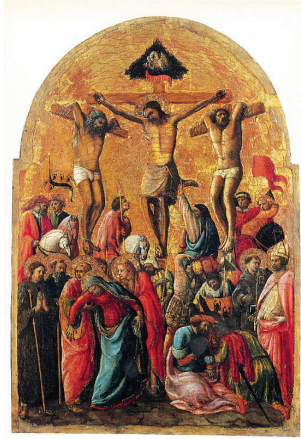
³³Kafatası denilen yere vardıklarında İsa'ya, bir sağında öbürü solunda olmak üzere, iki suçluyla birlikte çarmıha gerdiler. ³⁴İsa, "Baba, onları bağışla" dedi. "Çünkü ne yaptıklarını bilmiyorlar." O'nun giysilerini aralarında paylaşmak için kura çektiler.

³⁵Halk orada durmuş, olanları seyrediyordu. Yöneticiler İsa'yla alay ederek, "Başlarını kurtardı; eğer Tanrı'nın Mesihî*, Tanrı'nın seçtiği O ise, kendini de kurtarsın." diyorlardı.

³⁶⁻³⁷Askerler de yaklaşip İsa'yla eğlendiler. Ona ekşi şarap sunarak, "Sen Yahudilerin Kralıysan, kurtar kendini!" dediler. ³⁸Başının üzerinde şu yafta vardı:

YAHUDİLER'İN KRALI BUDUR.

³⁹Çarmıha asılan suçlulardan biri, "Sen Mesih değil misin? Haydi, kendini de bizi de kurtar!" diye küfür etti.

⁴⁰Ne var ki, öbür suçlu onu azarladı. “Sende Tanrı korkusu da mı yok?” diye karşılık verdi. “Sen de aynı cezayı çekiyorsun. ⁴¹Nitekim biz haklı olarak cezalandırılıyor, yaptıklarımızın karşılığını alıyoruz. Oysa bu adam hiçbir kötülük yapmadı.”

⁴²Sonra, “Ey İsa, kendi egemenliğine girdiğinde beni an.” dedi.

⁴³İsa ona, “Sana doğrusunu söyleyeyim, sen bugün benimle birlikte cennette olacaksın.” dedi.²⁵

İsa'nın Ölümü

Sisto Badalocchio'a ait olan bu kompozisyonda, en sağda bulunan beyaz sakallı figürün doğulu kıyafetler içerisinde olduğunu görmekteyiz. İncil Markos 15'te; öğlen saat ikiden üçe kadar ülkenin üzerine karanlık çökmesi ve saat üç'te İsa'nın “Tanrım beni neden terk ettin.” demesi, çevredeki insanların İsa'nın yanına koşup, ekşi şaraba süngerini batırdıktan sonra İsa'ya vermeleri ve kısa bir süre sonra İsa'nın yüksek sesle bağırıp son nefesini vermesi, çevredekilerin Mecdelli Meryem, küçük Yakup ile Yose'nin annesi Meryem ve Salomenin bulunmasından bahseder.²⁶

Sisto Badalocchio

²⁵ İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Luka 23 (169).

²⁶ İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Markos 15 (104).

Andrea Busati

İncil Yuhanna 19’da ise; İsa her şeyin tamamlandığını anlayarak susadım der ve kısa bir süre sonra ruhunu teslim eder. Yahudi yetkililer çarmlıha gerilenlerin bacaklarının kırılmasını isterler, askerler, İsa’nın öldüğünü anlayınca bacaklarını kırmaktan vazgeçerler. Fakat askerlerden biri İsa’nın böğrünü mızrakla deler. Andrea Busati’nin yapmış olduğu resimde, sol üst köşede ayakta bulunan figürü doğulu kıyafetler içerisinde görürüz. Aynı zamanda sağ altta sağdan ikinci figürün de doğulu kıyafetler içerisinde olduğunu görebiliriz.²⁷

İncil’de yer alan temaların dışında, din adamlarının da resmi yapılmıştır. Tarihsel bir belge niteliği taşıyan bu resim de, Papa II. Pius Montova’da Hristiyan prensleri çağırıp Türklere karşı haçlı seferi yapılması için toplantı yapmaktadır.

²⁷ İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Yuhanna 19 (215)

II. PİUS MONTOVA'DA SEFER İÇİN TOPLANTI YAPIYOR²⁸

Bu bildiri kapsamında XI. yüzyılda Bizans'ın durumu ve Türklerle siyasi ilişkilerinden, XIV. ve XV. yüzyıl'da Anadolu'da Türklerin ve sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun Bizans ve Avrupa'yla ilişkilerinden Avrupa Resim Sanatında Doğulu Figürlerin konumları ve kimlikleri ile İncil'de yer alan bölümleri gördük. Geçmişte, kültürü ile Avrupa sanatını ve halkını büyülemiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun, yalnızca kültürel etkisinin yanı sıra din ve siyasette ne denli etkili olduğunu bu yıl Ankara'da düzenlenen Uluslar arası Asya ve Afrika Çalışmaları Kongresi kapsamında "Avrupa Resim Sanatında Dinî Temalı Resimlerde Doğulu Figürler" başlığı altındaki bildiri de inceledik.

²⁸ PIOUS II HOLDING AN ASSEMBLY FOR THE CRUSADE IN MANTOVA, http://www.thais.it/speciali/Piccolomini/md_res/scheda_08.htm.

KAYNAKÇA

Reyhanlı, Tülay, (1983), “İngiliz Gezinlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul’da Hayat”. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (1), 7.

Ducellier, Alain (2005), “Rönesanın Serüveni”. Nurettin Pirim (ed.) **On Üçüncü Yüzyıldan On Altıncı Yüzyıla Kadar Bizanslılar ve Türkler: Dünyanın Paylaşılmasından İmparatorluğun Yeniden Kuruluşuna.** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 262-264-267-272.

İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Matta 2 (5).

Adoration of the Magi <http://www.getty.edu/art/gettyguide/artObjectDetails?artobj=900>.

Adoration of the Magi, 1683. Cristóbal de Villalpando. Office of the President, Fordham University, New York City, USA.

http://www.smith.edu/vistas/vistas_web/gallery/detail/adoration-magi_det.htm.

Jacopo Bassano, 1560-1565; Oil on Canvas, 92.3 X 117.5 cm; Kunsthistorisches Museum, Vienna.

<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/bassano/adoration/>

İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Matta 27 (62).

İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Markos 15 (104)

Christ carried to the Tomb, Badalocchio, Sisto, 1585.

<http://www.nationalgallery.org.uk/cgi-bin/WebObjects.dll/CollectionPublisher.woa/wa/work?workNumber=NG86>.

Boccacio Boccacino

http://www.nationalgalleryimages.co.uk/search.aspx?q=Virgin_Mary&frm=1.

PIOUS II HOLDING AN ASSEMBLY FOR THE CRUSADE IN MANTOVA, http://www.thais.it/speciali/Piccolomini/md_res/scheda_08.htm

İncil, Ekim (2005), Yeni Yaşam Yayınları, Kadıköy/İstanbul, Matta 2 (5).